

PARTIJ VERLOREN...

GEDENKBOEK TER HERINNERING AAN
DE SCHAKERS IN NEDERLAND, DIE
TIJDENS DE BEZETTING HEENGINGEN

SAMENGESTELD DOOR

L. G. EGGINK

EN

W. A. T. SCHELFHOUT

AMSTERDAM 1947

JOACHIMSTHAL'S
BOEKHANDEL, UITGEVERS- EN DRUKKERIJBEDRIJF N. V.

In Memoriam Salo Landau

Het was in den zomer van 1942, den afschuwelijken tijd der massa-deportatie van de Joodsche bewoners van Amsterdam, dat Landau plannen maakte om naar het buitenland, Zwitserland, te vluchten. Begin September meende Landau met vertrouwde lieden in contact te zijn gekomen, die hem met zijn vrouw tegen een zeker bedrag over de grens zouden leiden. In België zouden dan leden van een organisatie hen verder helpen. Ik vertrouwde het geval niet, maar Landau was vol optimisme en sloeg mijn waarschuwingen in den wind. De heele maand September werden de voorbereidingen getroffen, zijn kind liet hij onderduiken. Alles wat draagbaar was van den inboedel: boeken, tafelzilver, kleedjes, medailles, schoonheidsprijzen, vazen, serviesgoed, alles verhuisde naar vrienden en kennissen. Geen glas bleef achter, toen op 28 September de sprong gewaagd werd. Bij het verlaten van het station te Breda, werd echter Landau met vrouw aangehouden en naar Amersfoort vervoerd, zijn vrouw naar Westerbork. Was hier verraad of bedrog in het spel geweest? Wie zal dit thans nog kunnen uitmaken?

Landau werd via Westerbork naar de mijnstreek gevoerd, in de buurt van zijn geboorteplaats Bochnia, waar hij in den loop van 1943 aan uitputting bezweek. Zijn vrouw en zijn dochtertje dat later door verraad werd gepakt, verbleven te Westerbork, werden daarop naar Oswiecim in Polen gevoerd en op 12 October 1944 de gaskamers binnengeleid.

Landau, die 1 April 1903 te Bochnia werd geboren, bereikte den leeftijd van nauwelijks veertig jaar.

In het begin van den eersten wereldoorlog — de jeugdige Landau was toen nog geen 12 jaar — was de familie genoodzaakt voor de oprukkende Russen naar Weenen uit te wijken. Hier werd de voedseltoestand spoedig zoo nijpend, dat de oude Landau besloot zijn zoon naar Joodsche vrienden in Rotterdam te zenden. Na een avontuurlijke reis gelukte het onzen jeugdigen vluchteling het gastvrije Nederland te bereiken, na den Wapenstilstand gevolgd door zijn ouders en naaste familieleden. Om in zijn onderhoud te voorzien werd de jonge Landau in 1919 te Antwerpen leerling in het diamantbedrijf. Hier maakte hij kennis met de Censors, bekende Belgische juweliers en schaakspelers. Toen zijn vader zich te Rotterdam een bestaan had verzekerd, keerde Salo

Salo Landau

in 1922 naar het ouderlijk huis terug. Spoedig werd hij lid van de Nieuwe Rotterdamsche Schaakvereniging, in welk milieu van sterke spelers hij snel vorderingen maakte. Mr. Oskam, die hem als zijn „poulain” beschouwde, wist hem bij de Bondswedstrijden 1924 in de Diergaarde te Rotterdam in de hoofdklasse B geplaatst te krijgen. Landau stelde zijn beschermer niet teleur en won met glans den eersten prijs. Vòòr den wedstrijd sprak Mr. Oskam tot mij de profetische woorden: Mag ik je onze toekomstige eerstebordspeler voorstellen?

Zoo snel als Mr. Oskam het zich misschien gedacht had, ging het echter niet. Men diende met oude rechten rekening te houden. En zoo promoveerde Landau eerst in Maart 1926 van het tweede naar het eerste tiental. Zijn entree in de eerste klasse competitie werd een groot succes. Op 7 Maart verpletterde hij I. Plukker in den wedstrijd tegen het V.A.S. I (9e bord). Op advies van Euwe plaatste de wedstrijdleider de Haas hem op 28 Maart d.a.v. tegen D.D.I. aan het tweede bord op. Hier maakte hij remise met Rud. Loman. 18 December (seizoen 1926/27) kwam hij voor het eerst aan het eerste bord te zitten en maakte remise met Dr. Euwe. Van toen af bezette hij geregeld de eerste plaats in de Rotterdamsche ploeg. Mr. Oskam's profetie was in vervulling gegaan.

Merkwaardig was het succes dat Landau geregeld tegen Dr. Olland, den voorvechter van de Utrechtsche ploeg, behaalde, geheel in tegenstelling tot het geringe succes, dat hij tegen Weenink wist te boeken.

Dat Landau's algemeene schaakkennis nog talrijke hiaten vertoonde, bewezen zijn matige resultaten te Livorno (1926), Hastings 1926-1927 (no. 7 Prem. Res.), 's-Hertogenbosch 1927 (IV gedeeld met Goud en Schelfhout) behaald. Zijn match met Reti (1:5) in 1927 laten we nu maar buiten beschouwing. Deze was stellig prematuur, als men in aanmerking neemt dat zelfs Dr. Olland tegen Reti met 0:5 roemloos verloor.

Eerst in 1929 werd zijn naam als sterk speler bevestigd, toen hij in den wedstrijd om het kampioenschap van Nederland met Weenink de tweede en derde plaats achter Dr. Euwe bezette.

In de nu volgende jaren had men de volle ontplooiing van Landau's onmiskenbaar schaaktalent mogen verwachten, ware het niet dat Dr. Lasker, voor wie Landau een groote bewondering koesterde, hem te kwader ure overtuigd had, dat bridge spoedig het schaakspel geheel zou verdringen. Wie zich nog de golf van bridgerazernij uit de jaren 1931-1934 voor den

geest weet te halen, zal de groote dwaling van den „grand old man” (na zijn reis in de V.S. zoo begrijpelijk — denk aan de Culbertson-adoratie! —) verklaarbaar vinden, hoewel alleszins te betreuren. Ook de talentvolle Noteboom werd door Lasker's profetie uit het lood geslagen. Zoowel Landau als Noteboom ondervonden het nadeel van het dienen van twee heeren. Noteboom vestigde zich als bridgeleeraar te Berlijn, Landau beproefde het te Londen. Voor beiden werd het een fiasco. In deze periode waren Landau's schaaksuccessen in vergelijking met zijn triomfen uit het jaar 1931 middelmatig te noemen. Een match met Buerger, tijdens zijn verblijf te Londen, werd met de cijfers -3 = 3 verloren. Terug in ons land vermocht hij tegen Davidson in een korte match geen partij te winnen (= 3). In het meestertournooi te Scheveningen 1933 vermocht hij niet boven Felderhof en van Hoorn uit te komen. In het Troosttournooi te Rotterdam 1933 moest hij de meerderheid van Mr. Oskam erkennen en werd 3/4 met ten Kate. En zoo zou men door kunnen gaan. Als men dan zijn resultaten van 1931 overziet: 1/2 met Dr. Euwe in den A.S.B. vierkamp; 1/2 met Dr. Euwe in den Zeskamp te Rotterdam; no 1 in den vierkamp met dubbele ronden te Rotterdam vòòr 2. Colle 3. Tartakower en 4. Rubinstein, dan beseft men eerst hoe deze bridge-escapade Landau's schaakcarrière geremd heeft. Einde 1934 vestigde Landau zich te Amsterdam, waar hij eerste bordspeler voor het V.A.S. werd. Langzaam aan werd het verloren terrein teruggewonnen.

Een oefenmatch van zes partijen met Dr. Euwe bracht hem er weer een beetje in. Maar het duurde tot midden 1936 dat hij zichzelf terugvond. Ongetwijfeld had hij als secondant van Dr. Aljechin in diens match om het wereldkampioenschap met Dr. Euwe veel van den Franco-Rus opgestoken. Vooral zijn beperkte kennis der openingen werd belangrijk verrijkt. Landau was nu eenmaal geen studiosoos. Een opening, een variant interesseerde hem eerst als hij er flink mee verloren had. Dan werd er tot in het diepst van de nacht geanalyseerd, dan liet de critieke stelling hem geen oogenblik van den dag met rust. Werd er geen bevredigend resultaat gevonden, dan verdween de opening of de variant uit zijn repertoire. Eerst de Caro-Kannopening, toen de Aljechinopening. De Fransche partij was hem te tam en e4 met e5 beantwoorden, was te riskant. Zoo bleef hem slechts de Siciliaansche partij na een 1. e2-e4 opening over. En dan meer speciaal de Drakenvariant. Na de opening 1. d2-d4 had hij meer

pijlen op zijn boog, waarbij hij echter uitgesponnen varianten met zorg vermeed. Bijzonder lag hem het aangenomen dame-gambiet als verdedigingswapen. Hij wist er vaak een voor combinaties geschikte opstelling mee te bereiken. Maar feitelijk moest hij het van wit hebben, waarvoor zijn aanvalsspel zich het best leende. Het meerendeel der door hem prachtig gewonnen partijen, waren witte partijen. We hebben hem nooit anders dan met 1. d2-d4 zien openen. Uit al het voorgaande blijkt wel dat Landau geen openingsvirtuoos was. Zijn kracht lag nu eenmaal in het midden- en het eindspel. Toch heeft hij de openingstheorie met een variant weten te verrijken, namelijk de Landau-variant in de Slavische verdediging:

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. Pg1—f3 Pg8—f6 4. e2—e3 Lc8—f5 5. c4×d5 c6×d5 6. Dd1—b3 Dd8—c8 7. Lc1—d2 e7—e6(?) 8. Pb1—a3 Pb8—c6 9. Ta1—c1 Pf6—e4 10. Lf1—b5 Pe4×d2 11. Ke1×d2!! Lf8—d6 (anders Pe5) 12. Lb5×c6† b7×c6 13. Pa3—b5 Ld6—b8 14. Tc1—c3! 0—0 15. Th1—c1 Dc8—d8 16. Tc3×c6 en wit staat beter. Analyse van Dr. Euwe in „De Schaakwereld”.

Zooals reeds gezegd, kwam Landau er in 1936 weer aardig in. Het begon met een eersten prijs in Hastings (Jan). Na een tweekamp weinig fortuinlijke matches tegen Spielmann wist hij in Juni te Rotterdam het Kampioenschap van Nederland te winnen vòòr van Doesburgh, Prins, van Scheltinga en Veerkamp (Dr. Euwe was niet van de partij), direct daarop gevolgd door een eersten prijs te Nottingham, waar hij vòòr Klein in het Major Tournament zegevierde. In Ostende werd hij achter Lundin en Grob 3 en 4 met Stahlberg. Een fraai resultaat.

Landau als Engelandvaarder.

De betrekkelijke korte Engelsche wedstrijden lagen Landau bijzonder. Reeds maanden van tevoren verkneukelde hij zich over het vooruitzicht weer eens de Noordzee over te steken om aan de voorbeeldig georganiseerde negenronden wedstrijden te kunnen deelnemen.

Meestal wist hij eenige dagen van te voren in welke groep hij was ingedeeld en tegen wien hij wit of zwart had. Dan was spoedig een schema opgesteld, en dat werd punctueel afgewerkt. De zwakke broeders werden onder de voet gelopen — een kunst, die hij bij uitstek verstond — en de enkele keien van de groep werden met de noodige égards onder handen genomen. Als het niet anders ging, mochten deze remise maken. De er-

varing had hem geleerd dat 5 à 6 winstpunten en enkele remises voldoende waren om no 1 te worden.

Om dit resultaat te bereiken, ging hij geheel op in zijn taak. Iedere afleiding werd vermeden. Kaarten, wat de meeste deelnemers gaarne deden, waren taboe. Zelfs een onschuldig bioscoopje werd voor het slot bewaard en sterken drank vermeden als vergift.

Zoo werden van Jan. 1936 tot December 1938 zes eerste prijzen bijeengegaard. Er zat systeem en methode in dezen opgang. We gelooven niet te overdrijven als we beweren dat, na Dr. Euwe, Landau het meest bijgedragen heeft om den naam van het Nederlandsche schaak in Engeland in aanzien te doen stijgen. Nog lange jaren zal zijn naam in Engelsche schaakkringen met eere genoemd worden als een brilant en onverschrokken schaakmeester.

Na al deze fraaie resultaten was het niet verwonderlijk dat men hem voor de premier reserve te sterk achtte. En zoo zien we hem in Hastings 1938-'39 voor het eerst in het meestertournooi uitkomen. Hier werd hij no 3 achter 1. Szabo en 2. Dr. Euwe. Een prachtig resultaat! In 1939 waren zijn resultaten even minder. In Margate klopte zijn schema niet heelemaal, doordat van Scheltinga al zijn berekeningen in de war schopte. Deze schoot hem namelijk in de finish glad voorbij en Landau moest met een tweede plaats genoegen nemen.

In het meestertournooi te Bournemouth hoopte hij zijn succes van Hastings te herhalen, maar Klein zette hem den voet dwars en hij werd slechts no 4 met König (1. Euwe 2. Flohr 3. Klein). Het was Landau's laatste wedstrijd in Engeland. Een maand later was Engeland in oorlog.

Landau als matchspeler.

Er is buiten Dr. Euwe stellig geen Nederlandsche speler geweest, die zoovele matches gespeeld heeft als Landau. Hoewel matchspel hem volstrekt niet lag was het hem toch steeds een groote eer den strijd met een grootmeester aan te binden. Hij miste echter de vasthoudendheid van een groot matchspeler. Bovendien was zijn repertoire der openingen te beperkt, zoodat het hem zelden gelukte van een Spielmann of Flohr een partij te winnen. Zijn mooiste resultaat boekte hij tegen den Hongaarschen kampioen Szabo, een 5 : 5 gelijk spel. Een dergelijk resul-

taat bereikte hij tegen de Nederlandsche cracks van den Bosch en van Scheltinga.

In 1939 besloot de K.N.S.B. een voorwedstrijd om het kampioenschap van Nederland te doen verspelen. De winnaar zou dan een match met Dr. Euwe spelen. Landau werd met glans no 1, maar in de in September gespeelde match bleek Dr. Euwe ongenaakbaar te zijn. Landau vermocht geen enkele partij te winnen. Hij verloor met -5 =5, een nederlaag die hem sterk deprimeerde. In de kort daarop gespeelde vierkamp te Delft presteerde hij dan ook niets.

Landau gedurende de oorlogsjaren.

Eerst in Mei daaraanvolgende hervond Landau zijn zelfvertrouwen. In de eeregroep te Soest versloeg hij Euwe en werd no 1 vòòr Euwe en Kmoch. Tot September 1941, toen door het ingrijpen van den vijand den Joden elk optreden in het openbaar onmogelijk werd gemaakt, boekte Landau nog een aantal klinkende successen. We noemen slechts Groningen no 1 vòòr Kmoch, Rotterdam no 1 en Eindhoven no 1 met 5 uit 5. In September 1941 speelde hij zijn laatste wedstrijd, den E.N.P.S. zeskamp, waarin hij achter Euwe en Kmoch eindigde.

De beteekenis van Landau voor het Nederlandsche schaakleven.

De beteekenis van Landau voor het Nederlandsche schaakleven, waarin hij zich zulk een belangrijke plaats veroverd had, is moeilijk te onderschatten. Zijn groote verbeeldingskracht werkte bevruchtend op de jongeren, terwijl zijn levendigen en scherpen speeltrant den toeschouwer steeds boeide. Het nauwe contact dat hij in de jaren 1935-1941 met Dr. Euwe onderhield, had een uiterst gunstigen invloed op zijn visie van het schaakspel. Zijn speelkracht kwam daardoor tot verdere ontplooiing en mogelijk zou hij in ons midden gebleven, er in geslaagd zijn een zekere bevingenheid te overwinnen, die hem in den strijd tegen grootmeesters als Keres, Fine, Flohr e.a. steeds parten speelde.

Landau was geen methodicus zooals Euwe, wiens hoogte hij nimmer vermocht te evenaren, maar hij was een artiest, die ons ettelijke glanspartijen heeft nagelaten, die steeds een eereplaats in de schaakliteratuur zullen behouden.

Zoo onzeker als Landau was, gedurende de partij — nooit wist

hij of hij positioneel goed stond — zoo objectief was hij in zijn oordeel na de partij. Zijn analyses stonden steeds op hoog peil en zijn theoretische bijdragen, die hij geregeld in het Tijdschrift van den K.N.S.B. contribueerde, (in 1942 onder den naam van K. J. Nieuwerkerke) waren steeds ter zake en goed gefundeerd.

Landau's voortijdigen dood heeft in het Nederlandse schaakleven een leegte achtergelaten, die moeilijk zal zijn aan te vullen.

W. A. T. S.

Resultaten in Nederland

- 1924 Rotterdam Bondswedstrijden, groep B, no 1 (6 uit 7).
- 1927 Den Bosch Bondswedstrijden, groep A, 4/6 met Goud en Schelfhout.
- 1928 Zwolle Bondswedstrijden, groep A, 1/2 met v. d. Bosch.
- 1929 Amsterdam Kampioenschap van Nederland 2/3 met Weenink.
- 1930 Amsterdam Zeskamp 3/4 met R. Spielmann (1. Weenink 2. Euwe).
- 1930 Rotterdam Vierkamp 3/4 met Takacs (1/2 Noteboom en Tartakower).
- 1931 Amsterdam A.S.B. Vierkamp 1/2 met Euwe.
- 1931 Rotterdam Zeskamp 1/2 met Euwe.
- 1931 Rotterdam Vierkamp (dubb. ronden) 1. vòòr Colle 3. Tartakower en 4. Rubinstein.
- 1933 Rotterdam Zeskamp no 2 achter Spielmann.
- 1933 Rotterdam Troostourn. R.S.B. 3/4 met ten Kate.
- 1933 Scheveningen Meestertourn. 4/6 met Felderhof en van Hoorn.
- 1934 Rotterdam Vierkamp no 2 achter Aljechin.
- 1934 Zandvoort Eeregroep B, no. 1 vóòr Koltanowski.
- 1936 Corner Club-tournooi 4/5 met Knoppers.
- 1936 Amsterdam Vara-achtkamp 4/6 met v. d. Bosch en Grünfeld.
- 1936 Rotterdam Kampioenschap van Ned., no. 1 (Euwe deed niet mee).
- 1936 Zandvoort Meestertournooi 7/9 met Grünfeld en Spielmann.
- 1937 Amsterdam Jubileumwedstrijd MaxEuwe 1/2 met Spielmann (8 uit 9!).
- 1938 Noordwijk Meestertournooi 5/6 met Bogoljubow.
- 1938 Amsterdam Kampioensch. van Ned., 5/6 met van Scheltinga.
- 1939 Amsterdam K.N.S.B. zeskamp 4/6 met Cortlever en Fontein.
- 1939 Amsterdam V.A.R.A. zeskamp 1/2 met Euwe.
- 1939 Amsterdam Kampioenschap van Ned. (voorwedstrijd) no 1.
- 1940 Delft Vierkamp no. 4 achter Kmoch, Euwe en v. d. Bosch.

1940 V.A.S. achtkamp 3/4 met Prins achter 1. Knoch 2. de Groot.
 1940 Soest Eeregroep no 1, vóór Euwe en Knoch.
 1940 Rotterdam Kamstrabeker 4/6 met Knoch en v. d. Tol.
 1940 Hilversum Bondswedstrijden 1/2 met Kramer.
 1940 Leeuwarden Achtkamp 1/3 met Cortlever en Prins.
 1941 Hoogovens Eeregroep B, no. 2 achter Koomen.
 1941 Groningen Vijfkamp, no 1 vòòr Knoch.
 1941 Rotterdam R.S.B. vierkamp (dubbele ronden), no 1.
 1941 Eindhoven Jubileumswedstrijd, no 1 (5 uit 5).
 1941 Den Haag Kampioenschap H.S.B., no 2 achter Heufke Kante-
 laar.
 1941 Amsterdam E.N.P.S. zeskamp 3/4 met van Steenis (achter
 Euwe en Knoch.)

Landau op het Continent

1926 Livorno no. 7 met 4.25 punt.
 1930 Hamburg Landenwedstrijd, 7 punten uit 15 partijen.
 1930 Antwerpen Zeskamp, no 4 (achter Flohr, Dunkelblum en
 Takacs).
 1936 Ostende Meestertournooi, 3/4 met Stahlberg, elk 5 (1. Lundin
 2. Grob).
 1937 Ostende Meestertournooi, 4/5 met List, elk 5 (1/3 Fine, Grob,
 Keres).
 1937 Kemer Meestertournooi, 15/16 met Böök, elk 5^{1/2}.
 1937 Stockholm Landenwedstrijd, 10^{1/2} uit 16 partijen.

Landau de Engelandvaarder

1926/27 Hastings Prem. Reserves, no 7 met 4 p.
 1927 Londen Major Tournooi, 2/3 met Negyessy.
 1927/28 Hastings Prem, Reserves, no 3 achter Baratz en Koltan-
 owsky.
 1929/30 Hastings Major Tournooi, No 1.
 1935/36 Hastings Prem. Reserves A, 1/2 (met Klein).
 1936 Nottingham Major Tournooi, no. 1 (vòòr Klein).
 1936/37 Hastings Prem. Reserves, no 1.
 1937 Margate Prem. Reserves B, 1/2 (met Golombek).
 1937/38 Hastings Premier Reserves B, no 1.
 1938 Margate Premier Reserves B, no 1.
 1938/39 Hastings Meestertournooi, no 3 (achter Szabo en Euwe).

1939 Margate Premier Reserves A, 2/3 (achter van Scheltinga).
 1939 Bournemouth Meestertournooi, 4/5 met König (1. Euwe 2.
 Flohr 3. Klein).

Matches van Landau

1927 Rotterdam Landau-Reti 1 : 5.
 1928 Leiden Landau-Noteboom +1—1 = 3.
 1931 Rotterdam-Leiden Landau-Noteboom 3^{1/2} : 5^{1/2}.
 Tweede match Landau-Noteboom 5^{1/2} : 1^{1/2}.
 1932 Londen Landau-Buerger 1^{1/2} : 4^{1/2}.
 1932 Amsterdam Landau-Davidson 1^{1/2} : 1^{1/2}.
 1932 Rotterdam Landau-Flohr 1^{1/2} : 2^{1/2}.
 1933 Rotterdam Landau-Spielmann 2^{1/2} : 3^{1/2}.
 1934 Amsterdam Oefenmatch Landau-Euwe 1^{1/2} : 4^{1/2}.
 1934 Amsterdam Landau-Lilienthal 2^{1/2} : 3^{1/2}.
 1935 Amsterdam Landau-v. d. Bosch 5 : 5.
 1936 Amsterdam 2e match Landau-Spielmann 2 : 6.
 3e match Landau-Spielmann 1^{1/2} : 3^{1/2}.
 1937 Stockholm Landau-Bergqvist 5 : 3.
 Landau-Jonsson 2 : 1.
 Landau-Larsson 2 : 1.
 1939 Amsterdam Landau-Szabo 5 : 5.
 Amsterdam Landau-Van Scheltinga 5 : 5.
 Amsterdam Landau-dr. Euwe 2^{1/2} : 7^{1/2}.

Partij no. 1

Nimzo-Indisch

Gespeeld in de match Nederland—
 Spanje van den landenwedstrijd te
 Hamburg, 1930.

Wit: S. Landau.
 Zwart: A. Ribera.

1. d2—d4 Pg8—f6
 2. c2—c4 e7—e6
 3. Pb1—c3 Lf8—b4
 4. e2—e3 0—0
 5. Pgl—e2 b7—b6
 6. a2—a3 Lb4×c3†

7. Pe2×c3 Lc8—b7
 8. d4—d5 d7—d6
 9. g2—g3 Pb8—d7
 10. Lf1—g2 e6—e5
 11. 0—0 Pf6—e8
 12. e3—e4

Wit staat door zijn grootere be-
 wegingsvrijheid het best.

12. Lb7—c8
 13. Ddl—c2 g7—g6
 14. f2—f4 Pe8—g7
 15. f4—f5! g6×f5

Misschien was f7—f6 om f5—f6 te
 verhinderen, iets sterker. Thans

19. Tc1×c3!

Voortreffelijk gespeeld.

19. Pd5×c3
20. b4×a5†

Het resultaat van de verwickelingen is, dat wit bij overwegende stelling twee pionnen heeft verkregen voor de kwaliteit.

20. Kb6—c6?

Dit verliest snel.

Beter was 20., Kb6—a7 geweest, had althans het spel gerekt. Wolff gaf de volgende variant: 21. Kd2×c3, g7—g6 22. Dh5—f3, La6—b7 23. Df3×b7†, Dc7×b7 24. Pc5×b7, Ka7×b7 25. a5—a6†. En nu:

a) 25., Kb7—a7 26. Le2—f3 en wint.

b) 25., Kb7—b6 26. Ta1—b1† en wint (26., Ka5? 27. Tb5†, Ka4 28. Tc5, dreigende 29. Ld1† en mat).

c) 25., Kc7 26. Le7, Pc6 27. Ld6†, Kd7 28. Tbl met fraai

spel. Het witte looperpaar ontwikkelt een geweldige kracht. Zwart is volkomen ingesnoerd.

d) 25., Kc8? 26. Le7, Te8 27. Ld6, Pc6 28. Lb5, Kd7 29. a7. Tc8 30. Ta6, en wit wint.

21. Kd2×c3 La6×e2

22. Dh5×e2 Ta8×a5

23. De2—c4!

Een probleemzet, waarmee wit de partij wint. Er dreigt 24. Pc5×e6†, waartegen zwart geen verdediging heeft. B.v. 23., Kc6—b6 24. Ta1×a5, Kb6×a5 25. Dc4—b4 mat. Of: 23., Dc7—a7 24. Pc5—b3†. Of tenslotte: 23., Ta5×c5 24. Dc4×c5†, Kc6—d7 25. Ta1—a7, Th8—c8 26. Kc3—d3.

Zwart gaf het daarom op. Een levendige partij met een interessant slot.

Aanteekeningen van Dr. M. Euwe in het April-Mei-nummer 1943 van het Tijdschrift K.N.S.B.

Aan de nagedachtenis van Efraïm de Haas

De wreede wereldbrand nam, met talloze anderen, mijn vriend Efraïm de Haas voorgoed weg. Velen hebben hem gekend, dezen bescheiden, begaafden schaakspeler, schaakjournalist, schaakorganistor en sociaal voelend mensch. In het Nederlandsche schaakleven vervulde hij een niet opvallende, maar niettemin belangrijke rol. Herhaalde malen heb ik hem kunnen gadeslaan in zijn arbeid, in zijn gevoelsuitingen, in zijn opgewekte en neerslachtige oogenblikken.

Het best en het aangenaamst voor de herinnering heb ik hem leeren kennen en waardeeren, toen wij tezamen te Leeuwarden in Hotel „De Kroon” vertoefden, tijdens de beide matches Euwe-Kramer. Tot vóórdien had ik hem wel enkele malen ontmoet, maar had betrekkelijk weinig acht geslagen op dat kleine, manke kereltje, dat, op enkele cholerische uitingen na, zoo kalm en onopvallend zijn weg ging. Te Leeuwarden kwamen wij pas nader tot elkander en groeiden mijn sympathie en waardeering voor mijn collega-schaakjournalist met den dag. Sterker, wij werden vrienden in den waren zin des woords. Wij praatten over schaak, over oude meesters, over beroemde partijen, over de kansen van Kramer, over de schitterende verzorging, die wij genoten van „Pim”, den eigenaar van „De Kroon”, over de toewijding van de Friesche schaakofficials, over het eigenaardige Friesche schaakleven uit vroeger dagen, over onze kinderen, over de structuurwijzigingen in de organisatie van het Nederlandsche schaak; kortom, er is nagenoeg geen onderwerp, waarover men niet met hem van gedachten kon wisselen, zonder het idee te hebben: „Daar zit in dat nietige kereltje met dat groote hoofd en dien wankelen gang veel meer dan in den doorsnee-mensch, zoowel aan gemoed als aan geest!”

De Haas werd 28 November 1887 te Middelharnis geboren en werd in September 1907 lid van de Nieuwe Rotterdamsche Schaakvereniging. In September 1926 werd hij gekozen tot eersten secretaris der N.R.S.V., welke functie hij tot 30 September 1941 vervulde. Wegens zijn groote verdienste als secretaris en wedstrijdleider werd De Haas op den dag van zijn aftreden

Efraim de Haas

— de bezetters eischten het ontslag van alle Joodsche leden van vereenigingen — tot Eerelid der N.R.S.V. benoemd. Den 18den Augustus werd hij naar het Rijkswerkkamp „De Vanenburg” nabij Putten gebracht en vervolgens den 19 den October 1942 op transport gesteld naar Westerbork. Van Westerbork werd hij later met onbekende bestemming weggevoerd. Met onbekende bestemming! Ja, maar niet met onbekende bedoeling! Van De Haas is nadien nimmer iets vernomen. Natuurlijk heeft hij den dood gevonden onder de vernietigende slagen van zijn beulen, is aan de eene of andere, wellicht opzettelijk toegebrachte besmetting gestorven of anders in de gaskamer verstikt.

Den 14den Juli 1926 werd De Haas aangesteld tot schaakverslaggever voor Rotterdam en omgeving bij de Nieuwe Rott. Courant. Na den dood van Te Kolsté nam hij diens functie van schaakverslaggever bij dezelfde courant over. Zonder Te Kolsté's felheid en subjectiviteit, vervulde hij zijn taak als schaakjournalist op uiterst consciëntieuse wijze en met volkomen beheersching van de stof. Een illustre stylist zooals „Wats” was hij niet; hij miste den scherp-humoristischen en satirisch-critischen zin van zijn collega van „De Telegraaf”; maar wat hij schreef, was goed doordacht, zuiver van taal en objectief. Nimmer heeft De Haas door zijn pennevruchten ontstemming of verdriet veroorzaakt; daarvoor was zijn karakter te mild, te humaan.

Einde September 1941 werd op last van den bezetter een einde gemaakt aan zijn journalistieke arbeid. De N.R.C. moest hem ontslaan, waardoor tevens zijn medewerking aan de Maasbode, het Rotterdamsch Nieuwsblad, De Voorwaarts en het Algemeen Handelsblad ophield.

Aan het openbare wedstrijdleven nam De Haas weinig deel; wel speelde hij mede in het eerste tiental van de N.R.S.V. In 1924 nam hij deel aan den strijd om het Kampioenschap van Nederland, in welk tournooi hij met mr. G. S. Fontein, G. Kroone en mr. E. Straat de 7 de tot 10 de plaats bezette.

Over mijn vriend De Haas zou ik veel, veel meer kunnen schrijven. Hij was, al bemoeide hij zich voornamelijk met schaak, een veelzijdige persoonlijkheid. Zorgzaam en liefhebbend huis-

vader als hij was, ging hij ten uiterste gebukt onder het leed, dat de ervvijanden van het Joodsche volk ook over zijn gezin brachten.

De nagedachtenis van Efraim de Haas zal, voor wat het Nederlandsche schaakleven aangaat, in erkentelijke en liefdevolle herinnering blijven.

L. G. EGGINK

Partij no. 57

Fransche partij

Gespeeld in den wedstrijd voor de competitie van den K.N.S.B. tusschen de eerste tientallen van de N.R.S.V. en Bussum, 1932.

Wit: E. de Haas.

Zwart: J. C. A. Fischer.

1. e2—e4	e7—e6
2. d2—d4	d7—d5
3. Pb1—c3	Lf8—b4
4. e4—e5	Pg8—e7

Gebruikelijk is hier 4., c7—c5, waarop wit het beste 5. Lc1—d2! speelt.

5. a2—a3	Lb4×c3†
6. b2×c3	c7—c5
7. Dd1—g4	0—0
8. Lf1—d3	Pe7—g6

Dit is een slechte zet. Aangezien was 8., f7—f6 of zelfs f7—f5. De paardzet lokt den opmarsch van den h-pion uit.

9. h2—h4	f7—f5
10. Dg4—g3	

Ook niet het beste. Beter was Dg4—h3! In principe moet wit na f7—f5 eerst f2—f4 spelen om daarna met g2—g4 de opening van de g-lijn te forceeren. Wit kiest een

andere, meer gesloten wijze van aanvallen, die echter bij de beste verdediging niet veel kon opleveren.

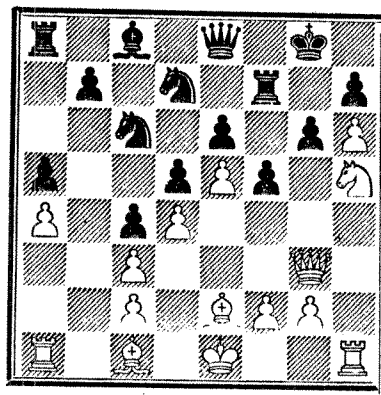
10.	Tf8—f7
11. h4—h5	Pg6—f8
12. Pg1—h3	c5—c4
13. Ld3—e2	Dd8—e8
14. a3—a4	a7—a5?

Hiervan is de pointe ver te zoeken. Zwart hoefde een verderen opmarsch van den a-pion zeker niet te vreezen.

15. Ph3—f4	Pb8—c6
16. h5—h6	g7—g6
17. Pf4—h5	Pf8—d7?

Stelling na 17., Pf8—d7?

Zwart: J. C. A. Fischer.

Wit: E. de Haas.

Verliest direct. Zwart moest trachten een tegenaanval op den damevleugel in te leiden, ofschoon dat na zijn 14en zet niet gemakkelijk meer ging.

Toch was nog niet direct te zien hoe wit na 17., Kg8—h8, 18. Ph5—f6, De8—d8 19. Lc1—g5 Dd8—c7! moet winnen.

18. Ph5—g7! Tf7×g7
Gedwongen, want na De8—e7 volgt Lc1—g5 en Pg7×e6. Na de kwaliteitswinst is de zaak verder eenvoudig.

19. h6×g7	De8—f7
20. Lc1—h6	Pd7—b6
21. Ke1—d2	Lc8—d7
22. Th1—h4	Pc6—d8
23. Ta1—h1	Pd8—c6
24. Lh6—g5	Df7×g7

Of 24., h7—h5 25. Le2×h5! hetgeen tot een spoedig mat leidt.

25. Lg5—f6	Dg7—f7
26. Th4×h7	Df7×h7
27. Th1×h7	Kg8×h7
28. Dg3—h4†	Kh7—g8
29. Dh4—h8†	en zwart gaf het op, want er volgt mat in twee zetten.
- Aanteekeningen van N. Cortlever.

Partij no. 58

Siciliaansche partij

Gespeeld in een clubwedstrijd, 1928.

Wit: E. de Haas.

Zwart: J. de Wolf.

1. e2—e4	c7—c5
2. Pg1—f3	Pb8—c6
3. d2—d4	c5×d4
4. Pf3×d4	Pg8—f6

5. Pb1—c3	d7—d6
6. Lf1—e2	a7—a6
7. a2—a4	e7—e6
8. 0—0	Lf8—e7
9. Kg1—h1	0—0
10. f2—f4	Dd8—c7
11. Pd4—b3	

Tot zoover met verwisseling van zetten analoog de beroemde partij Maroczy-Euwe, Scheveningen 1923, waarnaar de heele variant Scheveningsche variant heet.

11.	Pc6—a5!

Dit is sterker dan 11., b7—b6 12. Le2—f3, Lc8—b7 13. Lc1—e3, Pc6—b4 14. Dd1—e2, d6—d5 15. e4—e5, Pf6—e4 16. Lf3×e4, d5×e4, hetgeen Euwe speelde. De tekstzet werd in de partij Leonhardt—Hilse, Maagdenburg 1927 aangewend en leidt na 12. Pb3×a5, Dc7×a5 13. Dd1—e1, Da5—c7 14. Le2—f3, Lc8—d7 15. Lc1—e3, Kg8—h8 16. De1—f2, Ld7—c6 tot gelijk spel.

12. Pb3—d2	

Een poging om voorgaande afwikkeling uit den weg te gaan. De tekstzet belemmert echter de ontwikkeling van wits spel. Zwart antwoordt echter niet op de juiste wijze.

12.	Lc8—d7

Nu wit niet op a5 geruild heeft, had zwart beter de partij Maroczy—Euwe kunnen volgen (zie boven) en hier met b7—b6 kunnen ver- volgen.

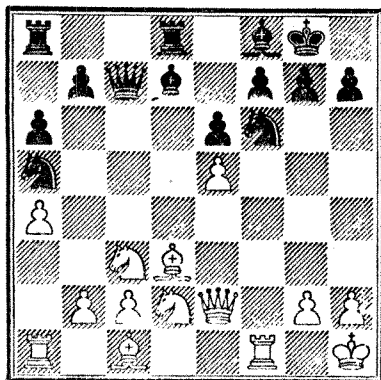
13. Le2—d3	Tf8—d8
14. Dd1—e2	Le7—f8
15. e4—e5!	d6×e5?

Dit is rechtuit slecht. De f-lijn wordt voor wit geopend, terwijl de open d-lijn zwart geen compensatie kan bieden. Wit krijgt nu een sterken aanval in handen.

16. f4×e5

Stelling na 16. f4×e5.

Zwart: J. de Wolf.

Wit: E. de Haas.

De partij is praktisch al uit. Het Het schijnoffer op h7 is op geen enkele wijze meer te voorkomen.

16.	Pf6—d5
17. Pc3×d5	e6×d5
18. Ld3×h7†	Kg8×h7
19. De2—h5†	Kh7—g8
20. Dh5×f7†	Kg8—h7
21. Tf1—f4	Lf8—e7

Gedwongen, maar ook dit helpt niet.

22. Df7×e7	Dc7×c2
23. e5—e6	Ld7—e8

Nu gaat een toren verloren. Maar ook na bijvoorbeeld Ld7—c6 is het meteen uit (24. Df7!, Dd1† 25. Pf1, De1 26. Ld2 en er volgt spoedig mat)

24. De7—h4†	Kh7—g8
25. e6—e7 en zwart gaf het op.	

Aanteekeningen van N. Cortlever.

In Memoriam Harry Gans

Mijn trouwe vriend Harry Gans, die menig bezoeker van de Bondswedstrijden zich nog wel zal herinneren, is als zoovele van zijn geloofsgenooten het slachtoffer van den rassenwaan der nazi's geworden. Als korporaal der pontonniers deed hij dienst in de Mei-dagen van 1940. Bracht hij het er toen nog af met een doorzeefden wagen, een jaar later, nl. op 8 October 1941, werd hij 's morgens om zeven uur van zijn bed gelicht door den S.D. en met anderen in een overvalwagen naar Arnhem gebracht. Vandaar zijn ze vermoedelijk, zooals zoovele jonge Joden, naar Mauthausen getransporteerd. Op 31 October, daags voor zijn verjaardag, kregen zijn oude vader en moeder bericht, dat hij was overleden. Waar hij op 8 October nog kernegezond was, is het wel duidelijk dat de nazi's hem vermoord hebben, evenals later zijn beide ouders, zijn beide broers met hun vrouwen en kinderen. De heele familie werd uitgemoord, niet één keerde terug...

Na de Bondswedstrijden te Leeuwarden, waar we samen hadden deelgenomen, sliep hij steeds bij ons thuis, omdat men al eenigszins beducht was voor een razzia. Daar de Joden echter op 6 en 7 October een feestdag hadden, sliep hij voor een nacht thuis. Speculeerende op de gehechtheid der Joden aan hun feesten, sloegen de nazi's hun slag. Wel trachtte hij nog via de dakgoot te ontsnappen, maar dit mislukte.

Harry Gans was een zeer intelligent persoon, die niet alleen behoorlijk schaakte, maar ook de onbestreden bridgekampioen van Oost-Gelderland was. Samen wonnen wij in den winter 1940—'41 in de AVRO-bridgedrives te Arnhem, Enschede en Zutphen viermaal den eersten en eenmaal den tweeden prijs, voornamelijk door zijn prima bieden en spelen. Ook als tennisser stond hij zijn mannetje.

Harry Gans was de oprichter, de secretaris en de motor van „De Pion”. De club dreef geheel op hem. In de competitiewedstrijden van Oost-Gelderland speelde hij aan het tweede bord. In de seizoenen 1938—'39 en 1939—'40 won hij van de 14 partijen er 13! Hij deed veel om het schaakspel bij de jongeren te animeeren, door het spelen van matches en het geven van simultaanseances. De heer Eggink schreef bij het overlijden van „Ies” (Weltevrede): — Dergelijke personen zijn voor het schaken vaak meer waard dan meesters. — Ik zou dit voor mijn vriend

Discendo Discimus, Den Haag.

JACOBSEN, L. B., geboren 11 October 1879 te 's-Gravenhage, van beroep wijnhandelaar. Jacobsen was geen sterk schaker, maar toch een enthousiast clublid. Bij feestelijke gelegenheden dichtte hij de feestgedichten. Ook het D.D.-clublied is van zijn hand.

RYNDERS, A. F., Bartolotti, werd in 1935 lid van D.D., was algemeen gezien, hoewel hij weinig opviel als persoonlijkheid. Hij werd door de nazi's weggevoerd en in een concentratiekamp omgebracht.

WYNANS, Arthur J., een der sterkste leden van D.D. is nog steeds vermist.

Haagsche Arbeiders Schaakclub.

OTICHEM, H. van, geboren 9 Februari 1910, was bestuurslid van de club. Op 20 Maart 1943 werd hij wegens het begunstigen van Joden door de S.D. gearresteerd, naar Duitsland gevoerd, waar hij in het concentratiekamp Neuengamme om het leven kwam.

Onderlinge Schaakvereniging, Den Haag.

VRIES, Aaron Emanuel de, geboren 6 Februari 1911 te Amsterdam, vanaf Maart 1936 eerste secretaris van onze vereniging. De Vries was een goed speler en trouw lid. 17 Maart 1943 werd de Vries weggevoerd naar Sobibor en vergast.

POLAK Sr. J., was vanaf Mei 1936 lid en spoedig daarna bestuurslid van onze vereniging. De bescheiden maar toch zoo belangrijke functie van commissaris van materieel heeft hij steeds met zorg vervuld. Steeds was hij het eerst aanwezig en bleef hij tot de laatste speler verdwenen was, om zich van zijn vaak ondankbare taak te kwijten.

POLAK Jr. J., een stil en ingetogen jongmensch, zoon van ons bestuurslid, werd evenals zijn vader, in November 1940 weggevoerd. Bovengenoemde menschen waren door hun bescheiden houding, hun sportieve geest en hun sympathiek optreden zeer gezien in ons O.S.V.

Residentie Schaakclub, Den Haag.

DEMANI, Mevrouw E., lid sinds 1938. Weggevoerd, nooit meer iets van vernomen.

RINGER, Max. Vele jaren lid geweest. Ringer bezat de sterkte

van een hoofdklassespeler. 20 Juli '43 naar Sobibor gestuurd en vergast.

WINKEL, Abraham, van beroep accountant, was van 1934 tot 1941 bestuurslid. Hij werd 12 October '42 van Westerbork naar Auschwitz gedeporteerd.

Rotterdamsche Schaakbond

Nieuwe Rotterdamsche Schaakvereniging.

HAAS, Efraim de, geboren te Middelarnis 28 November 1887. Werd 18 Augustus 1942 naar het Rijkswerkkamp „De Vanenburg” te Putten (Gld.) gevoerd, daarna via Westerbork op 19 October 1942 op transport gesteld met onbekende bestemming. Men leze het artikel van de hand van den heer L. G. Eggink: Aan de Nagedachtenis van Efraim de Haas op blz. 169.

COLTHOF, Jacob, geboren 1 Juni 1891, lid sedert 8 November 1935. Eerste klassespeler. Volgde zijn dochter vrijwillig naar Westerbork. Gedeporteerd naar Auschwitz 25 Januari '44.

DAELEN, Izidor van, geboren 1 Juni 1889, lid sedert 1 September 1930. Enthousiast schaker in de lagere regionen, nam veel deel aan diverse nationale en bondswedstrijden. Gaf blijk van groote berusting, waarmede hij zijn lot droeg. Volgens E. de Haas werd hij als Joodsch prototype naakt gefilmd door de nazi's. Gedeporteerd naar Auschwitz 23 Februari '43.

ELSHOUT VISSER, J. Lid sedert 1 November 1905. Was het oudste lid en lange jaren eerste bordspeler. De sterkste doofstomme speler van Nederland en misschien van de geheele wereld in zijn besten tijd. In 1927 nam S. Landau zijn plaats aan het eerste bord in. Overleed Februari 1945 door hongeroedeem in het Tehuis voor Ouden van Dagen, v. d. Sluysstraat 44. (Op ons verzoek aan den Vader der inrichting om nadere inlichtingen inzake het overlijden van Elshout te mogen ontvangen, kregen we geen antwoord. Red.)

LIER, Jacob van, geboren 21 October 1919, lid sedert 20 October 1939. Was met zijn vader, moeder en zuster in Rotterdam ondergedoken. Werd met zijn familie op 20 Januari 1944 opgepakt door verraad. Gedeporteerd naar Auschwitz 8 Februari 1944. Werd het laatst in Birkenau gezien op 5 Maart 1944.

OS, P. N. van, geboren 31 Januari 1889. Lid sedert 1 September 1930, overleden 29 December 1943. Liep in de duisternis op het

station te Assen tegen een pilaar op, waarbij zijn bril versplinterde. Het ongeval liet zich aanvankelijk niet ernstig aanzien. Eerst later bleek dat glassplinters de hersenen waren binnengedrongen met na eenige dagen een letaal einde. De laatste jaren van zijn lidmaatschap onder-voorzitter. Geen sterk speler, maar zeer bekend in bridgekringen. Won eenmaal een Culbertsonwedstrijd.

PRUDON, J. A., geboren 8 December 1913. Lid sedert 1 Februari 1933. Overleden 25 Mei 1940, doodelijk gewond tijdens het bombardement van Rotterdam. Was een bekend en scherpzinnig theoreticus en analysator die zowel aan het Tijdschrift K.N.S.B. als „De Schaakwereld” fraaie analyses leverde.

VALK, L. B., geboren 14 December 1903. Lid sedert 12 December 1940. Was geen sterk speler. Van Joodsche religie. Verdween spoorloos. Zijn lot laat zich slechts vermoeden.

WECHSELMANN, Paul, geboren 25 Juni 1902 te Memel. Werd lid 1 Augustus 1930. Was een sterk speler, die geregeld in het eerste tental meespeelde. Gedepoteerd. Is het laatst gesignaleerd 30 Januari '44 in het kamp Monowitz.

Schaakclub „Rotterdam”.

DEY, Jacob Johannes, geboren 30 April 1923. Werd 10 Maart 1943 in Duitschland te werk gesteld. Bij de bezetting van Stuttgart werd hij door Russische soldaten verwond, toen hij in gezelschap van een Russisch meisje werd aangetroffen, met wie hij betrekkingen had aangeknoopt. Overleed 6 April 1945 aan zijn verwonding.

WEEL, Willem van der, geboren 1882. Was 1 October 1918 een der medeoprichters der club. Hij overleed 3 April 1945 aan hongeroedeem.

Schaakvereniging „Kralingen”.

Deze vereniging verloor zes veelbelovende jonge spelers, vooral van K. Koen koesterde men hoge verwachtingen.

DASBERG, Mozes, oud 30 jaar, met zijn broeder:

DASBERG, Isaac, oud 26 jaar, als Joden gedepoteerd en nimmer weergekeerd.

GRAAF, K. de, naar Duitschland gevoerd na een der razzia's en aldaar omgekomen.

KOEN, K., oud 23 jaar, student aan de Belasting Academie te Rotterdam, gefusilleerd als lid van de L.K.P.

MUYE, Jan, leeftijd 29 jaar, gefusilleerd wegens medeplichtigheid aan een bomaanslag op een trein met Deutsche verlofgangers, bij het Beursstation te Rotterdam.

TIMMER, Jacob, leeftijd niet bekend. Naar Duitschland gevoerd en aldaar op 8 Juli 1944 omgekomen.

Schaakvereniging „Het Centrum”.

Deze vereniging verloor drie Joodsche leden, waarvan de heer Theeboom tot de sterkste spelers van Rotterdam werd gerekend.

ENGERS, Joseph van, geboren 26 October 1909, was van beroep musicus. Lijdende aan t.b.c. en gewrichtsreumatiek, was hij opgenomen in het Isr. Ziekenhuis. Met de overige verpleegden weggevoerd en van Westerbork 2 Maart '43 naar Sobibor en aldaar vergast.

GODSCHALK, Mozes, koopman van beroep. Ongehuwd. Weggevoerd met onbekende bestemming.

THEEBOOM, Jacob, geboren 3 October 1896, van beroep koopman. In 1936 werd hij achter drs. ten Kate no. 2 in den wedstrijd om het kampioenschap van Rotterdam. Hij werd einde 1942 naar Vught gedepoteerd en vandaar via Westerbork op 23 Maart '44 naar Auschwitz.

Schaakvereniging „De Zwarte Dame”.

SNELLEMAN, P. G. F., geboren 13 Juni 1894 te Rotterdam. Werd lid 31 Maart 1937 en was vanaf April 1941 commissaris der vereniging. Hij werd 17 Januari 1944 gearresteerd wegens het verspreiden van een illegale krant en na een lang proces op 20 Mei 1944 te Waalsdorp gefusilleerd.

Schaakvereniging „Regina”.

SCHOUTEN, Lambertus, geboren 11 September 1910, werd lid in 1936. Was eerste bordspeler 2e tental en werd in Januari 1943 naar Halle gedepoteerd. Wegens een klein vergrijp werd hij later naar een strafkamp gevoerd en daar doodgeknuppeld.

Schaakclub „Stokvis”.

Deze vereniging verloor vijf leden door oorlogsgeweld. Het bestuur meende dat deze leden door een herdenking in eigen kring voldoende herdacht waren. Een opvatting die de redactie had te respecteren. (Red.).

Schaakvereniging „Econ“.

KOOYMAN, Jan Maarten, geboren 8 Maart 1907 in Oud-Beerland. Hij werd op 10 November 1944 gedurende de razzia's, die te Rotterdam werden gehouden, naar Duitschland gedeporteerd. Hij overleed 10 April 1945 in het ziekenhuis te Kirchen (Sieg) aan de in een bombardement opgelopen verwondingen.

Schaakvereniging „Eeuwig Schaak“, Slikkerveer (voorheen „Ridderkerk“).

ZWIERS, J. H., geboren 25 September 1904 te Poortugaal. Gesneuveld als onderofficier op 11 Mei 1940 door oorlogshandelingen te Delft.

Schaakvereniging „Ontspanning Door Inspanning“, Dordrecht.

WYNGAARDEN, H. van, was geen sterk speler maar een tiental jaren een trouw en ijverig lid. Speelde in het 2e tiental der IIde klasse R.S.B. Omgekomen bij het bombardement van 14 October 1944.

Schaakvereniging „Maassluis“.

EYGENRAAM, A., geboren 14 Februari 1918 te Vlaardingen. Hij was lid van de Geuzenorganisatie, werd op 14 Februari 1941 te Maasland, waar hij woonachtig was, gevangen genomen en naar het Oranjehotel te Scheveningen vervoerd. Na eenige maanden werd hij naar Buchenwalde en vervolgens naar Auschwitz getransporteerd, waar hij 17 Maart 1943 overleed.

STRYBOS, Dirk, geboren 30 Augustus te Maassluis. Hij werd op 9 Maart 1943 in het kader van den arbeidsinzet naar Duitschland gevoerd en overleed te Dresden op 1 Mei 1943.

Schaakvereniging „Feyenoord“.

WILLEMSSEN, A. M., geboren 10 Juli 1907 te Rotterdam. Wegens ondergrondsche verzet in 1941 door de S.D. gearresteerd. Na opgesloten te zijn geweest te Amersfoort, werd hij naar Duitschland gevoerd. Het ontvangen doodsbericht vermeldde noch datum noch oorzaak van het overlijden.

Noord-Brabandsche Schaakbond

Hartog's Schaakvereniging, te Oss.

FRANK, Julius Marcus, geboren 21 Februari 1914 te Oberhausen kantoorbediende, was medeoprichter in 1939 van Hartog's Schaakvereniging. In 1941 werd hij houder van een wisselbeker. Hij behoorde tot de sterkste spelers der club. Op 3 October werd hij naar Westerbork gevoerd, vanwaar hij kort nadien doorgezonden werd naar Polen. Sindsdien werd niets meer van hem vernomen.

Schaakvereniging Max Euwe, Breda.

NOOTEN, Johannes Henricus, geboren 24 Februari 1915 te Breda. Overleden 21 April 1942. Nooten was de eerste bordspeler van de vereniging en beloofde veel voor de toekomst. Nooten werd lid in Maart 1936 en toonde zich een trouw lid en een vurig schaakspeler. Bij het neerstorten van een Duitsch vliegtuig in het dorp Gilze, waarbij de machine in brand vloog, werd Nooten met brandwonden overdekt, speciaal hoofd en handen. Na wekenlange zorgvuldige verpleging in het ziekenhuis te Breda, knapte hij oogenschijnlijk op, evenwel bleek later een operatie in het hoofd noodzakelijk. Deze heeft hij niet meer overleefd.

Limburgsche Schaakbond

Geleensche Schaakvereniging.

POPELIER, Carolus Marinus, was bij het uitbreken van den oorlog officier in het Nederlandsche leger, werd in Mei 1943 teruggevoerd in krijgsgevangenschap. Popelier trachtte meermalen uit het kamp te Mauthausen te ontluchten. Bij een van deze pogingen is hij tezamen met acht kameraden gesneuveld. Zijn dood beteekent voor onze vereniging een zeer groot verlies.

Schaakvereniging „Het Anker“, Maastricht.

GELDER, Rudolf van, geboren 10 September 1908. Werd opgesloten in het concentratiekamp te Dachau, waar hij 5 December 1944 is overleden.

Maastrichtsche Schaakvereniging.

MUYSSON—GAZAN, Mevrouw Sophia; zie het In Memoriam aan haar gewijd op pagina 178.

Inhoud

	Pagina
Voorwoord van de uitgever	5
Voorwoord van de redactie	7
De tol die schakend Nederland aan de oorlog heeft betaald door Dr. M. Euwe	9
De K.N.S.B. in de branding door L. G. Eggink	12
Het schaken in de kampen door J. Melkman	19
In memoriam Mr. Max Levenbach door Th. M. E. Liket	22
→ In memoriam Salo Landau door W. A. T. Schelfhout	26
In memoriam Arnoldus Johannes van den Hoek door W. A. T. Schelfhout	89
In memoriam Dirk Gijsbertus Gerrits door M. G. Kuyper	137
In memoriam Jonas Ephraim Cauveren door Dr. M. Niemeyer	138
Van eenige probleemvrienden	145
De uittocht der vijftig door Louis Gans	148
→ Aan de nagedachtenis van Efraim de Haas door L. G. Eggink	169
In memoriam Harry Gans door Th. de Jong	175
In memoriam Mevrouw Muysson—Gazan	178
Verschillende partijen	179
Wij herdenken	185

RSB v.a. 215